

Babanın Alfa Erkek Karakteri: Tarihî Romanlarda Oğlunu Öldüren Sultanlar*

Duygu OYLUBAŞ KATFAR*

Özet

Tarih, yorumlanmış bir bilgi olarak kaynaklara geçer. Yorumlanmış bilgi, bir olayla ilgili birçok anlatının olmasına neden olur. Bu durum mekân ve insanın dâhil olduğu tüm zamanların takip edilme zorluğundan ileri gelir. Tarihin kurgusal metinlere kaynaklık etmesi ise 'ikincil bir kurgulama'dır. İkincil kurgulamada yazarın sorumluluğu ve kurgusal metnin hedefleri arasındaki ilişki önem kazanır. Eserin okuyucuya yaklaşımını belirleyen bu ilişkinin zemini olan tarihî bilgide insan eksiktir. Yazar her ne kadar kaynaklardan hareketle tarihî kişileri dipnot göstererek tanıtsa da; karakterleştirmeye ilgili boşluğu muhayyilesinde doldurabilmektedir.

Türk edebiyatında Osmanlı dönemini anlatan tarihî romanlar etik mesafe bakımından farklılık göstermektedir. Özellikle yazar anlatıcının yer aldığı anlatılarda karakterlerin iç dünyalarını yansıtan yazardır ve yazar, kurmaca eserin bilincini ideolojisine göre sunmaktadır. Bu karakterlerin gerçek kişilerle kurulması ise Osmanlı hakkındaki olumlu ya da olumsuz bakışın sorgulanmasını getirecektir.

Osmanlı'ya olumsuz bakışın sergilenme sebeplerinden biri metaforik olarak 'babanın oğlu öldürmesi' yani birey olmanın önünün kapatılması meselesi üzerinedir. Bireyleşme babanın/otoritenin kaldırılmasıyla mümkündür. Oğlun kendini gerçekleştirme için babanın öldürülmesi veya babanın itaat etmesi gerekir. Baba, oğluyla savaşırken aslında geçmişteki otoriteyle yani kendisiyle savaşır. Babanın vazgeçmesi ise, yeni bir düzen getirir. Sultanlar oğullarıyla mücadele ederken ya geçmişlerindeki savaşlarını hatırlayıp vazgeçecek ya da oğullarını öldürüp dengenin bozulmasına engel olacaklardır. Geçmişte bozulan her denge gelecekteki korumak için çabalar. Sonuç olarak ya itaat edilecek ya mücadele edilecek; ya da otoritenin kendisi olunacaktır. Çünkü babayı yenmenin yolu onunla özdeşim kurmakla mümkündür. Bu özdeşimde baba, babalığı kendi babasıyla ortaya çıkan kompleksleriyle deneyimler.

Çalışmada, tarihî kişilerden I. Murat, Kanuni Sultan Süleyman, III. Mehmet ve Safiye Sultan hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu üç padişahın ortak özelliği oğullarını öldürmesidir. Safiye Sultan ise torununun ölmesine neden olan tarihî kişiliktir. Tarihî romanlar üzerinden sürdürülen bu makale, 'kolektif bilinçdışı', 'alfa erkek', 'pederşahî erkek', 'Oidipus kompleksi', 'Babanın Adı', 'narsisizm', 'ayna evresi', 'Herakles/atreus kompleksi', 'medeia kompleksi' kavramları bakımından ele alınarak, Osmanlı dönemi hakkındaki tarihî romanlarda bireyleşememe olgusu tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarihî roman, baba işlevi, psikomitoloji, psikanaliz, bireyleşme.

The Alpha Male Character of the Father: Sultans Killing Their Sons in the Historical Novels

Abstract

History is mentioned in the sources as interpreted information. Interpreted information leads to various narrations about an incident. This situation arises from the difficulty of following all the times when space and people are involved. The case of history being the source of fictional texts is a 'secondary fiction'. In secondary fiction, the relationship between the author's responsibility and the goals of the fictional text gains an importance. Human is missing in the historical knowledge which is the ground of this relationship determining the approach of the reader to the work. Although the author presents historical figures with footnotes based on sources; he or she may fill the gap related to characterization using imagination.

* Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuş bildirinin genişletilmiş hâlidir.

* Erciyes Üniversitesi Arş. Gör., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı, E-posta: oylubas@gmail.com.

Historical novels about the Ottoman period in Turkish literature differ in the sense of ethical distance. In particular, the author is the writer reflecting the inner world of characters in narratives where there is the narrator and the author presents the fictional work according to his or her ideology. The establishment of these characters with real people leads to questioning of the positive or negative view about the Ottomans.

One of the reasons for the negative view towards the Ottoman Empire, is that 'father kills his son' metaphorically, that is to say, putting an obstacle in front of being an individual. Individualization is possible with the removal of father / authority. In order for the son to realize himself, the father must be killed or he must obey. As the father fights against his son, in fact he is fighting against the authority in the past, in other words against himself. Father's giving up brings a new order. Sultans fighting against their sons will either remember their past wars and give up or kill their son and prevent the balance from being disturbed. Every balance that has been disturbed in the past struggles to maintain the balance of the future. As a result, he will either obey or struggle against it; or he will become the authority itself. It is because defeating the father is possible by identifying with him. In this identification, the father experiences fatherhood with his own complexes emerging through his father.

In the study, from historical figures Murat I, Suleyman the Magnificent, Mehmet III and Safiye Sultan have been evaluated. The common feature of these three sultans is that they killed their sons. Safiye Sultan is the historical character who caused the death of her grandson. This article, based on historical novels, has dealt with the following concepts and the case of failure in becoming individual has been discussed in the historical novels about the Ottoman period: 'Collective unconscious', 'Alpha male', 'patricentric man', 'Oedipus complex', 'Father's Name', 'narcissism', 'mirror stage', 'Hercules/Atreus Complex' 'Medea complex'.

Key Words: Historical novel, father function, psycho-mythology, psychoanalysis, individualization.

Giriş

Tarihî romanlarda oğlunu öldüren sultanlar hakkında yapılan çalışmada Aptullah Ziya Kozanoğlu'nun *Savcı Bey*, Feridun Fazıl Tülbentçi'nin *Kanuni Sultan Süleyman*, M. Turhan Tan'ın *Safiye Sultan* başlıklı romanları üzerine değerlendirmede bulunulmuştur. Bu romanların seçilme amacı, gerçek hayatta oğullarının öldürülmesinde etkin olan tarihî kişilerin kurguda da aynı şekilde kişileştirilmiş olmasıdır. Kişileştirmenin yorumlanması, Osmanlı tarihindeki kültürel psikoloji içerisinde gelişimsel sonuçlara varılması bakımından önemlidir. Gelişimsel sonuçlardan ilki, benlik gelişiminin babalıkla ilişkisidir. İkincisi ise, çalışmanın yöntemini de içeren babanın oğulken deneyimlediği kompleksler hakkındadır. Bu iki sonucun tezahürlerini tarihsel gerçeklere karşı sorumluluk duyan yazarların romanlarında görmek, toplumsal yapının çözümlenmesi bakımından önemlidir.

1. Kahramanın Yolculuğu: Babalık ve Erkeklik

Baba, tek başına tanımlanamaz. Çünkü bebek, ilk ilişkiyi anne ile kurmaktadır. Babanın konumu ikincildir. Baba, annenin bebekle ilk olarak deneyimlediği doğum anından sonra ortaya çıkmaktadır. Yani anne, bebek tarafından somut olarak algılanmaktadır. O hâlde bebeğin ruhsal dünyasına göre "baba bir kişi değil bir konumdur" (Gherovici, 2016, s. 58). Baba, bu konumunu annenin onu tanıttmasıyla kazanır. Annenin babaya karşı söylemleri bebeğin ilk sosyal tecrübesidir. Bu tecrübeyle kendi bedeninin parçası olarak gördüğü

anneden farklı bir algı üreten bebek, toplumsal düzenin sorumlusu olan -ilksel babayı kolektif bilinçdışından uyandırarak- ‘Babanın Adı’¹ni içselleştirir.

İlksel baba oğullarının her biri tarafından özümsemiği ölçüde var olduğu için, artık bir isimden daha fazlası, egemenliğin göstereni olan, herkesi hadım eden ve hiç kimseye de katışıksız jouissance’ı layık görmeyen fallusun bir sembolüdür (Somay, 2013, s. 24).

Bebeğin kolektif bilinçdışını uyandırırken geçirdiği sürece bakılırsa, babanın ilk (birincil, alfa) işlevi bebeğin yaralanmış narsisizmini onarmaktır. Bebek bunu babasıyla özdeşim kurarak başarabilir. Çünkü anne ile bebeğin kurduğu temel güveni baba ile kurmaya da ihtiyacı olan bebek, yaşayacağı sorunlardan sağlıklı bir şekilde çıkabilmeyi bu aşamada kuracağı ilişkiye borçludur (Halifeoğlu, 2014, s. 24-25). Bu sebeple bebeğin anneden ilk kopuşu yani kendi varlığını ilk hissettiği önemlidir. Bu aşamada baba, bebeğin süten kesildiğindeki ek besin olarak tanımlanmaktadır. Çünkü memeden, anneden kopan bebeğin fark ettiği baba, artık yasaklayıcıdır. Bebeğin memeyi kaybederken babayı bulması narsistik doyumunun engellenmesine katlanma olarak değerlendirildiğinde, babanın ve annenin davranışları önem kazanır. Baba otoriter davrandığında, anne kendini korumak için oğluya sırdaş olabilir; ya da baba, çocuğun öfkesine katlanabilir ve sorgulanabilen biri olabilir. İlk durumda çocuk komplekslerden başarıyla çıkamaz (Erdal, 2015, s. 84-85), nevroz yaşar ve geliştirmesi gereken yanları geri kalabilir. Alfa erkek ve pedersahî erkek kavramlarının varlığı da bu nevrozla alakalıdır.

1. 1. Alfa Erkek

Alfa, kodlama olarak birincil anlamına gelmektedir. Toplumsal çözümlemelere istinaden bu terimin kullanımı topluluktaki lidere işaret etmektedir. Bu liderin erkek olması meselesi dikkat çekicidir. Bu konuda Philo’nun değerlendirmesine bakılırsa erkek, zihin alanı yani Tanrı’nın kendisi; kadın ise, duyu algısı yani maddi dünya olarak algılanmakta ve liderlik için kadınsı olanı aşma mücadelesi verilmektedir (Lloyd, 2015, s. 51). Bu aşkınlık, kişisel güç ile kazanılan ancak sözleşmelerle sürdürülen bir konumdur. Liderliğin devamlılığı için “...Kişisel gücün yerini, kişisel özgürlükleri sınırlayan bir sözleşme almıştır” (Yücel, 2014, s. 56). Sözleşmeyi sürdüren liderlik böylece mutlak güç ilişkisi ile değerlendirilebilir. Mesela Yeni Ahit’te geçen alfa ve omeganın tanrı olarak kabul edildiği sözleşmeye uygun bir benzetme Osmanlı’da görülür. Padişahlar bu bakımdan ele alındığında tanrının gölgesi olarak değerlendirilmeleri olasıdır. Bu değerlendirme yeni bir kavram getirir: pedersahî erkeklik.

1.2. Pedersahî Erkek

¹ “Lacan diyor ki, baba sadece ‘ad’ olarak mevcuttur. Bu da ancak yasağın, ‘hayır’ ifadesinin gücünü daha da artırır” (Thoma, 2011, s. 133).

Pederşahî erkek, büyük olan erkeğin otoritesini ifade eden bir kavramdır. Babanın ilksel zamanlardan itibaren sosyal ve siyasal durumlarla açıklanmasında toplumsal düzenin sorumlusu olması söz konusudur. Hatta bu düzenin pederşahî erkeğe karşı ayaklanılarak bozulması medeniyetin tanımı olarak verilir (Somay, 2013, s. 29). Yani oğulların ayaklanmasıyla Babanın Adı içselleştirilir.

1.3. Baba İşlevi

Freud'a göre baba işlevi yasaklardır. Baba, oğlu tarafından metaforik anlamda öldürüldüğünde simgesel bir konum kazanır. Bu konuma çocuk, hazları ile baba işlevi arasındaki ilişkiyle ulaşır. Bu simgesel işlev, çocuğun kendini keşfetmesini sağlar. Lacan'a göre Babanın Adı kavramı metaforik bir adlandırmadır. Bu adlandırmayla imgesel, simgesel ve gerçek birbirine bağlanır. Simgesele ancak babanın karşısında kendi konumunu kazanılarak geçilebilir. Bu konum özdeşleşme ile mümkündür.

tüm özdeşleşme, çift bilinçdışı imgesi (imago) yaratır. 'iyicil' imago ve 'kötücül' imago. Üstben, kimlik almanın peşinden gelen babanın 'kötücül' imagosudur. Babanın 'iyicil' imagosu, ilk narsizmin kalıtı olan İdeal Ben'i yeniden ele geçirir, onu değiştirir, bu değişimden sonra ona Ben'in İdeali denir (Mendel, 2000, s. 9-10).

Süperegonun yani ideal benin kuralları babanın adı tarafından belirlenir. Bu kural koyma anne söylemiyle başlar. Özdeşim nesnesi olarak çocuğa sunulan Babanın Adı sağlıklı bir baba işlevi kurulabilmesinde önemlidir. Aksi hâlde otoriter babaya savunma geliştiren annenin söylemindeki boşlukla, babanın yokluğu; anne ile oğulun birlik olmasını sağlayacaktır. Böylece de çocuk annenin bedeninin parçası olmaktan kopamayacaktır. Sonuç olarak, Freud'a göre oidipus kompleksinin aşılmasıyla; Lacan'a göre imgeselden simgesele geçilmesiyle benlik kurulabilir. Benlik kurulmasında babanın konumu önemlidir.

2. Kahramanın Kompleksi: Psikomitolojik Terimler Bakımından Kompleksler

Kolektif bilinçdışı, Jung'un ele aldığı bir terimdir. Bu terime göre bilinçdışı imgeler geçmişten yani atalardan insan zihnine ulaşmış bir gizemi taşır. Bu gizemin içeriği arketipler tarafından oluşur. Arketipler, ilk şemalar olarak tanımlanmaktadır. Bu şemalardan biri -edebî eserlerdeki karakterlerin yorumlanmasında yöneme malzeme olan- kahraman arketipidir. Bu arketip çeşitli karakter özellikleriyle birleşerek tipleşir ve insan zihninde taşınan bir miras hâline gelir. Bu sebeple romanda ele alınan tarihî kişilerin taşıdığı mirası yazarın zihnindekilerle örtüştürerek, kültürel psikolojinin edebî eserdeki yansımaları bulmak gerekmektedir. Böylece de yöntem olarak psikomitolojiden hareket etmek isabetli görünür. Çalışmada ele alınan tarihî romanlardaki karakterlerin değerlendirilmesine katkı sağlayacak kompleksler Oidipus, narsisizm, atreus ve medeia olarak kararlaştırılmıştır.

2.1. Oidipus Kompleksi

Psikoloji literatüründe yer alan bu kavram, edebiyat incelemelerinde de değerlendirmeye tabi tutulur. Yunan mitolojisinden hareketle psikolojinin ilgi alanına girer. Freud'a göre fallik dönemde bebekler, anneye ilişkisinde babayı rakip görerek onu öldürme isteği duyar. Bunun sebebi anneye sahip olmaktır. Erich Fromm ise, oidipusu anneye tutku duymak olarak değil, ataerkil toplumun aşıladığı otorite bağlamında değerlendirir (Fromm, 2018, s. 50). Bu otorite Freud'un haz ilkesine göre yorumlanırsa, bilinçdışıyla özdeşleşme; bebek olarak kalma arzusuyla toplumun yasaları arasındaki çatışmanın bir sonucu olarak gösterilebilir. Öfke duyulan, kötücül baba imagosu (bilinçdışı imgeler) karşısında kimlik kazanacak çocuğun kuralsızlıkla 'id'i gelişir. Aşk nesnesi olan iyicil baba imagosu karşısında öldürülen baba imgesi taşıyan çocuğun kural koyuculukla süperegosu gelişir. İdealize edilmiş baba imgesiyle ego oluşur ve denge kurulur. Ego oluşmazsa yani denge kurulamazsa, bunalım başlar ve ben ile id arasındaki çatışmadan nevroz doğar. Normal insan önce anne ile sonra baba ile ilişki kurarak kimlik kazanır. Nevrotik kişiler bu evrede takılmışlardır. Lacan'a göre bu durum imgeselden simgesele geçememedir. Nevroz, bireyleşememe öncesi bu çalışmanın temel konusu olmasa da kardeş katli meselesini açıklar. Bilinçte babanın yanında olan, babayı öldürmeyip bireyleşemeyen insanın, bilinçdışında beliren babanın yerinde olabileceklere saldırması yani babanın yanında görünüp kardeşini katletmek olarak örneklendirilebilir. Burada ben ile id arasındaki çatışmanın üstünden gelinememiştir. Oidipal çatışma aşılsa metaforik olarak babayı öldürmek mümkün olacağı için iyicil baba imagosuyla birey kendi olacaktır. Kendi olan birey özgürdür. Özgür birey, keyfi davranmadığı gibi boyun da eğmez. Özgürleşemeyen insan ise, narsistik eğilim gösterir.

2.2. Narsisizm

Yunan mitolojisinde ırmak tanrısının oğlu Narkissos'un kendi güzelliğine kapılıp ırmağa düşmesi; yani babaya dönüşü anlatılır. Bu dönüş, hem 'annenin çocuk sahibi olma arzusundaki narsistik eğilimi' (Saraçgil, 2005, s. 9) hem de kendisine varis olan oğulla mücadele eden babanın yol açtığı nevrozu açıklayabilir. Çünkü burada oğulu cezalandıran ve mutlak gücü düşman anne imgesiyle kazanan tanrı/babanın kendisi de narsistik bir içerik taşımaktadır. Bu içerik bir nevi yas olgusu hâlini alır. Narkissos kendi güzelliğini babasının tanrısı olduğu ırmaktaki yüzleşmesiyle -ikincil yaralanma olan bir nevi babasının yüzünde görmüştür.

Narkissos'un sudaki kendi yansıması, bebeğin annesinin gözündeki yansıması gibidir. Yani kendi güzelliğiyle kastedilenin annesine âşık olması durumu düşünülebilir. Psikolojide

Freud'un bu evresi Lacan'ın ayna evresiyle değerlendirildiğinde, 'ilk narsik yara anneyle ilişkide; ikincil yaralanma babayla ilişkide alınır' tezini de böylece doğrulamış olur. Baba, baba işlevini sağlıklı bir şekilde kurabilse çocuk nevroz yaşamayacaktır. Suya düşerek babaya dönmenin nevrotik bir sonuç vermesi ve kompleksin aşılammaması bu sebeptir. Çünkü ırmak tanrısının oğlu Narkissos'u dünyaya getirmesi kendine benzer birini yaratmak istemesiyle alakalıyken; ona iyicil baba imagosunu kazandıramamış olması baba işlevinin yerine getirilememiş olmasıyla açıklanabilir. Burada hayata karşı silahlanamayan çocuğun anne imgesi güçlü, baba imgesi zayıftır.

2.3. Atreus/Herakles Kompleksi

Mitolojik anlatılardan psikolojiye kaynak olan bu terim, bir babanın çocuklarını bilinçdışı olarak öldürme isteği şeklinde değerlendirilir (Gürel ve Mutur, 2007, s. 542). Bu istek, anlatıda kolektif bilinçdışının taşıyacağı bir miras olarak ifade edilmiştir. Aile cinayetlerinin Atreusoğulları laneti diye anılması bu yüzdendir. Bir soyun üzerine zimmetlenmiş bu kompleksin örnekleri edebî eserlerde de yazarların ilgi alanına girmiştir. Ele alınan çalışmada özellikle de bu kompleksin eretismus durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Eretismus, sara hastalarının öfkesini ifade etmektedir (s. 546). Bu öfke ile kendi çocuklarını öldüren baba örnekleriyle rastlanılır. Mesela Safiye Sultan romanındaki III. Murat bu açıdan ele alınabilir.

2.4. Medeia Kompleksi

Medeia kompleksi, bir mitin iki farklı şekilde yorumlanmasıyla açıklanabilmektedir. Bu mite göre eşi tarafından terk edilen Medeia, oğullarını kullanarak aldatılma sebebi olan kadına zehirli hediyeler gönderir. Annenin bilinçdışı olarak baba ile oğulun davranışlarını genellemesi üzerine öz çocuğuna karşı öldürme isteği duyması olarak sonuçlanan bu durumun sebebi Medeia'nın eşine duyduğu nefrettir. Bilinçdışındaki bu nefretin yorumu ya çocuklarını öldüren, eşine karşı duyduğu intikam yüzünden zalim olan (ilkel ruh); ya da çocuklarını koruyan annenin intiharı (kader) olarak da değerlendirilebilir (Gürel ve Mutur, 2007, s. 552). Toplum bu kompleksi aşmayı başarırsa çocuklarını koruyan annenin intiharı kader olmaktan çıkacak; kompleks aşılamazsa intikam yüzünden zalim ilkel ruhlar kolektif bilinçdışı ile bu mirası taşıyacaktır. Lilith'e atfedilen çocuk katli suçlamasını Medeia da taşır. Safiye Sultan romanındaki Safiye'nin kompleksi de bununla açıklanabilir.

3. Kahramanın Romanlarda Ele Alınışı

İnsan doğumuyla beraber bir grup içerisinde yer alır ve sahip olduğu kodlarla yaşar. Kültürün yüklediği rollere girip benlik arketipini dönüştürerek yaşamını sürdürür. Çünkü "Varoluş

statik bir kalıp değildir, ancak dinamik bir biçim, yaşam tutturabilir” (Ceylan, 2012, s. 59). Zaten onbinlerce yıllık bir geçmişin yaşadığı ruhta gizlenen ortak benlik, bazı farklarla gerçekleşmektedir (s. 57). Bu farklılık ise, tematik bir sonuca işaret etmektedir. Mesela Doğu ya da Batı'nın medeniyeti kazanma isteği ve savaşı aynıdır; ama arayışı değişkenlik gösterir. Hatta bu değişkenlik inançlarını, doğal olarak da hukuki kararlarını etkiler. Batı'ya baba kavramı açısından bakıldığında ‘medeniyet biraderlerin ayaklanması ve baba katliyle gerçekleşir’ (Thoma, 2011, s. 190) düşüncesi ortaya çıkar. Bu metaforik ölüm hakkındaki yargılardan biri, Batı'nın arketipik baba katlini meşrulaştırmanın Magna Carta olduğudur. Magna Carta ile Batı'da özgür insan kavramı yazılı hâle gelerek kişisel haklar garanti altına alınmıştır. Kralın da bu kurallara bağlı bulunması ve yetkilerinin kısıtlanması söz konusu olmuştur. Osmanlı'da ise, baba katli örnekleriyle karşılaşılsa da bu durum merkezi bir metafor değildir. (Yani Babanın Adı merkezi bir metafor olamaz.) İlksel yapıda olduğu gibi biraderlerin birleşmesi ve babanın katli gerçekleşmez. Oğullar babanın mutlak gücü karşısında itaat eder. Kardeş katli ise bireysel bir kıskançlık olarak değil, babanın kıskırtıcı güçte olmasıyla gerçekleşir.

Müslüman toplumunda iktidar ilişkileri, mekânsal alanda yalnız dikey değil, aynı zamanda da yatay bir biçimde temsil edilmektedir. Merkezi iktidar çevresinde Batılı metaforların tersine, otorite, yukarı doğru çıktıkça değil, içeriye doğru hareket ettikçe, yani hükümdara fiziksel olarak yaklaştıkça büyür. Bu yüzden, hükümdara yaklaşmak katı kurallara bağlanmış ve hükümdardan kendisi ile diğerleri arasında fiziksel ve duygusal bir mesafe koyması istenmiştir (Saraçgil, 2005, s. 37).

Somay'a göre pederşahî hüküm 15. yy. dan beri Osmanlıda yer alır ve bu hükümler, valide sultan ile kardeşler elinden gerçekleşmiştir. Oğul tarafından bir isyan kurgusuyla padişahın narsistik eğilimi harekete geçirilerek evlat katli söz konusu olmuştur. Osmanlı'da oğulların merkezi hâkimiyete karşı olmaları ve böylece özgürlüklerini kazanacakları düşüncesi yoktur. Oysa Doğu da, Batı da medeniyeti arzulamaktadır.

Jale Parla *Babalar ve Oğullar*'da modernleşmenin öksüz bıraktığı oğullardan bahseder. Ayrıca Müslüman kültürün kaybedilen babayı arayışıyla otoriter bir rol üstlendiğini ve böylece babayı öldürme metaforunun yerini otoriteyi kurtarmanın aldığını açıklar (Parla, 1990, s. 91). Çünkü mutlakçı otoriter kültürün simgesel babasını bulması meselesi anne kaybı (Osmanlı'nın dağılması, eski gücünü yitirmesi) yani ayna yitimi (Salman, 2013, s. 84) ile zorlaşır. Yani otoriteye boyun eğen annenin hedefi oğlu üzerine odaklanır. Anne, oğlunu yüceltirken bilinçsiz bir şekilde onun olgunlaşmasına engel olur. Bu olgunlaşmamış oğul, erkekler grubunun içine dâhil olmaya çalışırken anneden uzaklaşmak zorunda kalır. Sonuç olarak babanın yokluğuyla savunmasız, otoriter özellikleri taşıyan; ama güvensiz bir kimlik edinir (Saraçgil, 2005, s. 51). Bu kimlikle kazanılan

hüsranı uğramış büyülenmeci, teşhirci arzular dış gerçeklik içinde gelişip olgunlaşmaya, dengelenmeye fırsat bulamadan bilinçdışına bastırılır veya kişiliğin bütününden ayrı tutulan, kimseyle paylaşılmayan çocuğu büyülenmeci fanteziler halini alır. Bu fanteziler öznenin kendilik saygısı yitimlerinde devreye girerek savunma işlevi görebileceği gibi bazı durumlar”a (Saraçgil, 2005, s. 25)

yol açabilir. Böylece Osmanlı, imgeselden simgesele geçemez. Klasik tarihî romanlarda da yazarın okuyucuya karşı duyduğu sorumluluk bilinciyle tarihi kişiler seçilmiş ve Osmanlıdaki bireyleşememenin bu sebepleri kurguya dâhil edilmiştir.

3.1. Aptullah Ziya Kozanoğlu'nun *Savcı Bey* Romanı

Savcı Bey romanında çalışmanın konusu olan tarihî kişiler baba-oğul ilişkisi bakımından değerlendirildiğinde, Osmanlı padişahı I. Murat ve oğulları Savcı Bey ile Yıldırım Beyazıt; Bizans imparatoru Yuvanidis Paleologos ve oğulları Manoel ile Andronikos ele alınmıştır.

Savcı Bey, padişah çocuğu olarak yetiştirilmenin gereği narsisttir. Kimseye boyun eğmeyeceğini, hiç kimsenin işlerine karışamayacağını vurgulayıp yeri geldikçe babasını eleştiren bir karakterdir. Etrafındakilere “Benim bulunduğum handa benden başkasının karşısında secde edilmez.” (Kozanoğlu, 1958, s. 66) diyerek cesurca söylemlerde bulunurken; kadın hamamında rezalet çıkarttığına babası hakkında “Kendisi az mı rezalet yapıyor” (s. 85) diyerek ona karşı çıkabilir. Ancak babasına karşı bu eleştirisi isyan değil onunla özdeşleşirken yaşadığı çelişkinin göstergesidir. Savcı Bey, aslında mutlak otoriteye itaat eder. Sultan olmayı arzulasa da kan dökmeyi sevmediği gibi babasını öldürme isteği de yoktur.

Yıldırım Beyazıt ise kıskanç bir karakterdir. O, kardeşi Yakup Çelebi'nin adını bile duymaya tahammül edemez. Kardeşi Savcı Bey'e karşılık Manoel ile işbirliği yapar. Babasının Savcı'ya gönderdiği mektupları ve Savcı'nın cevaplarını değiştirir. Savcı Bey onun yüzünden babasına isyan eder. Ancak bu isyan özgürleşme çabası içinde olan bir karakterin sancısını göstermez. Hatta Savcı'nın “Ben isyan edeceksem babamın yokluğunda değil, onun bulunduğu yerde ederim.” (s. 117) cümlesi başkaldırı ifadesi gibi görünse de tereddütlü bir anlatım göstermektedir. Bunu, Savcı'nın ölmeden önceki şu sözleri doğrular: “Şehzadelerin kulağına küpe olsun padişah olmak istemesinler. Bir insan olmak bir padişah olmaktan çok daha iyi ve çok daha güzeldir” (s. 155). Savcı'nın mutlak güce karşı verdiği tepki bireyleşme mücadelesinden uzak; tahta çıkma yani yine mutlak olma arzusu arasındaki çatışmayı göstermektedir.

Bizans'ta ise baba, küçük oğlu Manoel'i tahta geçirecektir. Andronikos bu duruma tepki gösterir. Andronikos ve Manoel, Savcı Bey'den farklı olarak kardeşini ve babasını öldürme arzusu duyar. Manoel'in “Yaşamak için öldürmek lazımdır” (s. 113) sözü bu anlamda önemlidir. Andronikos tarafından da üzerinde düşünülen bu cümle romanın sonunda “Mesut

olmak için dünyaya şehzade olarak gelmek ne yanlış.” (s. 126) denilerek sorgulanır. Andronikos’un kendisiyle hesaplaşması Savcı Bey’in çatışmasından farklı olsa da bireyleşme amacıyla odaklaşmaz.

I. Murat da padişahlık hırsından ne mektupları ne olayları sorgular, sadece hüküm verir. Romanda halkın babalarına isyan eden şehzadeleri istemediklerini söylemeleri (s. 130) mutlak otoritenin sarsılmaz olduğunu gösterir.

3.2. Feridun Fazıl Tülbentçi’nin *Kanuni Sultan Süleyman* Romanı

Kanuni Sultan Süleyman, kardeş katline lüzum olmadan tahta çıkmıştır. Babasıyla herhangi bir çatışmaya girmemiştir. “Biz Sultan Selim Hanın oğluyuz. Cenk olur da bigâne kalır mıyız?” (Tülbentçi, 2009, s. 48) diyerek babasının manevi mirasını taşır. Kanuni, atalarıyla sağlıklı bir özdeşim kurmuştur. Fatih’in, Yavuz’un türbelerini ziyarete gider. Onları anar ve takip eder. Ancak padişahlığın gerektirdiği yasaklayıcı baba ile yetişmesi, taht hırsındaki narsistik duygularını kamçulamıştır. Tahta çıkma meselesinden daha sonra o da Kanunname-i Ali Osman gereği Şehzade Cem’in oğullarını aratır ve öldürtür.

Kanuni’nin narsistik özelliklerine bakıldığında romanda öne çıkan durumlar ayaklarının öpülmesi ve şiire olan düşkünlüğüdür. “Biz padişah değil miyiz? Kime hesap vermekle mükellefiz. Dilediğimizi yapmaktan bizi kim men edebilir?” (s. 223) cümleleri ifade edilen durumu özetler. Bu durum onun karakter özelliğini örneklediği gibi sanatsal süblimasyon süreci için de yorum yapılmasına fırsat verir. Bu süreç için anne imagosuna (bilinçdışı imgeler) bağlılık değerlendirilmelidir. Annenin yerini şiir alırsa, iyi anne imagosu bilinç düzeyine gelmiş demektir. Bilinçdışına düşman anne ve baba imagosu atılmıştır. Bu aktarım bunalıma dönüşerek babanın oidipsel rakip olmasına neden olmuştur. Eğer annenin yerini şiir alınca baskılama azalırsa bunalım olmaz. Padişahlar düşman imgelerini bilinçdışına göndererek zevk âlemine kapılmışlardır; yani cinsel enerjiye çevirmişlerdir. Babanın bilinçdışı imgeleri ise, annede olduğu gibi kaynaşmayla değil; ikincil nesnel ilişkiyle gerçekleşir. Padişahların şiirle uğraşlarının değerlendirilmesi de bu bakışla ele alınabilir görünür.

Kanuni’de görülen enerji Freud’un otorite aşkına benzemektedir. Bu durum itaate susama olarak ifade edilebilmektedir. Yani babasını mükemmel görüp kendisini onun parçası olarak mükemmel kabul etme düşüncesi söz konusudur. Kanuni, kuralları kendi koyar. Her istediği olur. Bu yüzden de otorite sahibi olma güdüsüyle saldırganlık dürtüleri de harekete geçer. Şehzade Mustafa ile yaşadıkları bu açıdan değerlendirilebilir. Kanuni önceleri oğlu

Mustafa'ya baba gibi davranır. Ancak Hürrem'in kendi nüfuzunu korumak için Kanuni'yi kışkırtmasıyla babalık rakipliğe dönüşür. Hürrem "... padişahlığı taksime mi karar verdin efendimiz?" (s. 355), "... bir orduda kaç baş bulunacak sultanım?" (s. 493) der ve İbrahim'in tahta Şehzade Mustafa'yı geçirme planı varmış gibi Kanuni'nin kararlarını etkileyerek onun evlat katili olmasına sebep olur. Kanuni Şehzade Mustafa'yla ilgili meseleyi hiç sorgulamaz. Oğlunu huzuruna çağırıp onunla konuşmaz. Çünkü Kanuni ölünceye kadar ordunun başında olmak ve tahta kalmak istemiştir. Romanda bu duyguların ülke bekası için olduğu anlatılsa da narsist kişiliğin bir sonucu hâline gelen düşüncelerle beslendiği de okura sezdirilmektedir.

Romanda Hürrem'in kendi çocukları ise, kötücül anne imagosuyla değerlendirilebilir. Hürrem, oğlu Mehmet'i kullanarak valide sultan olma hedefini gerçekleştirmek ister. Bu hedefe göre Mehmet yasaklayıcı babaya tabi olmadan tahtı elde edecektir. Ancak Mehmet eceliyle ölür. Bu sefer de Hürrem II. Selim ve Beyazıt arasındaki çekişmeyi kullanarak güçlenmek istemektedir. Çocukları arasında ayırım yaparak Beyazıt'ı destekler. Kanuni de Yavuz Sultan Selim'in II. Beyazıt'ı zorladığı ve tahtı babasından aldığını hatırlayarak - Şehzade Mustafa'ya yapmadığını yapar- Beyazıt'a mektup yazar. Ancak Beyazıt'ın gönderdiği mektuplar II. Selim tarafından ele geçirilir. Beyazıt'ın kardeşi Selim'e tepkisi, Selim tahta geçince kendini öldüreceği korkusundan ileri gelmektedir. Selim ise, hırslıdır ve babasından yardım ister. Kanuni de ona yardım eder. Sonuç olarak Beyazıt ölür.

3. 3. M. Turhan Tan'ın Safiye Sultan Romanı

Romanda -babadan oğula- değerlendirme yapıldığında II. Selim, III. Murat, III. Mehmet, Mahmut ve III. Murat'ın eşi Safiye Sultan ile annesi Nur Banu etrafında baba işlevi ele alınmıştır. III. Murat'ın babası II. Selim, romanda sefa âleminde kişileştirilir. Bu sebeple devletin dahi Sokullu tarafından yönetildiği yazılıdır. Yazar anlatıcı III. Murat'ın, babası II. Selim'in aldığı alkolün etkisiyle sara hastası olduğunu açıklamaktadır.

III. Murat, bütün kadınların kendini sevmeye mecbur oldukları düşüncesinde narsist biri olarak kişileştirilir. Babasından deneyimlediği bu hayatı sürdürürken karısıyla beraber onun ölümü için dahi sabırsızlanacaktır. Ancak bu sabırsızlık mutlak gücü öldürme arzusu taşımaz. Tanrının gölgesi olarak görülen bu güce itaat devam eder. Öldürme isteği kardeşleri için planlanır. Hatta III. Murat'ın kardeşlerini katletme meselesinde oğlunu teşvik eden anneleri Nur Banu'dur. Nur Banu bu durumdan acı dahi duymaz.

III. Murat, tahta oturduğu an, şark ve garbın korku duyduğu gücü elde ettiğini hisseder. Hammer tarihinden dipnotla belirtildiği üzere aslında yumuşak yaradılışlı ancak tahrik

edilince merhametsiz, siyaset gereği zulmeden bir adamdır. Kendinin babalarıyla mukayese edilmesinden duyduğu rahatsızlığı pek belli etmese de arzulanan nesneye kavuştuğunda verdiği nevrotik tepkiler baba-oğul ilişkisinin sağlıklı kurulamadığını gösterir. Sokullu, III. Murat'ın eteğini öpeceği sırada padişahın “estağfurullah paşa” diye öne atılması bireye önem vermesiyle alakalı değil, kendine güvensiz olmasıyla ve aşağılık kompleksi duymasıyla ilgilidir. III. Murat tahta alışınca da halasına bile padişahların akrabası olmayacağı, onların Tanrı'nın gölgesi olduğunu söyler. Ona göre bu gölgeye akraba çıkmak Allah'a şirk koşmaktır (s. 134).

Hammer raporlarından dipnotla belirtildiği üzere III. Murat'ın yatağının altındaki mermer çukura her yıl altın gömdürdüğü anlatılır. Yine bu raporda dalkavuklara yaranmak için vezirlerin nüfuzunu kırdığı ve imparatorluğun yıkılışında etkisi olduğu yazılıdır. Romanda III. Murat savaştan dahi kaçmıştır. Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olmak ve savaştan korkmak arasındaki çelişki onun nevrozunu açıklar.

Safiye Sultan'ın padişahlık hakkındaki değerlendirmesi isabetlidir. Erkeği sırtlana benzeten Safiye Sultan, erkeğin aşka düşüp iradesizleştirilse dahi ilk fırsatta kendini göstereceğini; bir padişahın ise sırtlandan daha fazla bir şey olduğunu açıklar. III. Murat romanda mizaç ve aşk delisi olarak tanıtılır. Babalık işlevini yerine getiremeyecek bir padişah olarak kişileştirilir. Safiye Sultan da kendi gücü için bu durumu kullanarak oğlunun düşüncelerine etki eder.

Safiye Sultan'ın oğlu III. Mehmet ise, annesinin sözleriyle hareket eder. İlk olarak kardeşlerinin öldürülmesi konusunda uyarılır. Annesinin “Padişahların ne oğlu olur ne karısı...” (s. 288) ifadesi oğlu üzerindeki etkisini kuvvetlendirecektir. Safiye Sultan bir taraftan da onu erkek gruplarının içine sokmaya çalışır. Ancak savaşa ordunun başına gitmesi konusunda telkinde bulunsa da III. Mehmet “Doğdum doğalı kuş tüyü yataklarda yatmaya, iyi yiyip içmeye, sevilip okşanmaya alışmış bir adamım. Ordu nasıl yürütülür bilmem.” (s. 207) der.

III. Mehmet, yeniçeriler ve sipahiler kavgasında tahta oturduğunda da daha önceki hissettiği gücün aksine tahtı cellat gibi görmeye başlar. Annesinin desteğiyle çatışmadan çıkmaya çalışır. Annesi ölünce de hayatı bitmiş gibi davranmaktadır. Çünkü çatışmayı aşamamıştır. Babanın Adı annenin söyleminde yer almayınca bu ilişkideki kopukluktan boşlukta kalmış ve Babanın Adını içselleştirememiştir. Sonuç olarak, ‘özerk-ilişkisel benlik’ Kağıtçıbaşı, 2010, s. 231) kurulamamıştır. Dışa bağımlı ayrı benliğinin ahlak gelişimine etki ettiği söylenebilir.

Romanda III. Mehmet'e efendi-köle diyalektiğinden de bakılabilir. Efendi, kendi için var olan bilinçtir. Köle ise, bir başkası için yaşayan bağımlı bilinçtir. Ancak efendinin varlığı da kölenin varlığına bağlıdır. Fakat köleler efendinin ona sunduğu hayata gönüllü olmasıyla düzenin bozulmasını en son isteyenlerdir. Bu sebeple başkaldıramazlar. Efendilerin efendiliklerini kaybetmemek için doğru bulmadıkları, inanmadıkları ya da kendilerine zarar verebilecek eylemleri yerine getirmek zorunda kalabilirler (Karadaş, 2018, s. 53). Mesela III. Mehmet cülus dağıtma konusunda direnince Safiye Sultan'dan uyarı alır. Yeniçerilerle ilişkisinde sorun yaşamamak için istemediği gibi davranır. Safiye Sultan'ın "... halk dediğin sağmal ineştir hazine dediğin de büyük bir tastır. O ineğin sütü ile bu tas dolar. Padişaha gerektir ki ineğin sütünü azaltmamak için dikkat etsinler." (Tan, 1939, s. 131) demesi de efendi-köle diyalektiğine örnektir.

III. Mehmet'in oğlu Mahmut ise, romanda oldukça cesur kişileştirilir. Ancak babası onun kılıç oyunlarından ve büyükçe söylemlerinden rahatsızdır ve Safiye Sultan'ın kışkırtmasıyla da Mahmut'un ölümüne neden olur. Çünkü Safiye Sultan'ın amacı Eski Saray'a gitmemek ve oğluyla kalmaktır. Bu uğurda torununun canına bile kıyabilir.

Romanda Safiye Sultan'ın aslının Venedikli olduğunu hatırlamasıyla eşine karşı nefret duygusu beslemesi; hatta bu duyguyu III. Murat'ın başka kadınlarla birlikte olmasının kamçılması Safiye Sultan'ı zalimleştirmiştir. Eşi öldükten sonra intikam hırsıyla önüne çıkan herkesi öldürmek ister. Oysa öncesinde kıskançlığını dahi dizginleyerek imparatoriçe olabilme planları yapmıştır. Görüldüğü üzere Safiye Sultan, Medeia mitinin taşıyıcısı olarak tarihte ve anlatıda devam etmektedir.

Sonuç

Babanın Adı karşısında oğulun kendi konumunu alması önemlidir. Çünkü kişi, birey kimliğini mutlak baba imgesini yok ederek kazanabilir. Babanın durumu annenin söyleminde kesinlik kazanamayınca çocuk anneye tabi olur ve imgesel ilişkide takılır. Babanın yasası bunu gerektirir. Nevrozun temeli de burada yatar. Oğullar, öznellikten uzak ve benmerkezci bir kimlik edinirler. Babanın otoritesi azaldığında ise, bu oğullar güçsüz ve karar vermekten aciz kalırlar.

Osmanlı'da padişahların çocukluktan itibaren yardımcı kadınların hizmetine bırakılmış ve babalarıyla aralarında fiziksel mesafenin olması onlardaki nesnesizlik durumunu açıklamaktadır. Sarayda kadınların çoğu oğullarıyla beraber ömürlerini padişahattan uzak geçirmiştir. Padişah anneleri sarayda kalırken, padişah eşleri çocuk doğurunca Topkapı

Sarayı'ndan Eski Saray'a gönderilmiştir. Bu sürede kadınlar otoriteye etki etme savaşı verirler. Padişah öldüğünde kargaşa çıkmaması için tahta geçecek kişiyi koruma rollerinde yine bu kadınlar vardır. Annelerin kocalarının ikamesi oğullar; oğulların baba ikamesi de taht olmuştur. Çünkü simgesel kopuş ve babanın annenin söyleminde kesinlik kazanamaması çocuğun imgesel ilişkide takılı kalmasına sebep olmaktadır. Bu durumun devamında da veliaht olamadan öldürülme kaygısı ortaya çıkacaktır. Veliaht olma mücadelesi adeta anne karnına dönüş gibidir. Kişi, benliğini bütünleştirmek için yeni bir nesne ilişkisi kurma çabasına girer. Ancak gerçeklik ilkesinde çocuğun anneden erken kopuşu ve babanın işlevini yerine getiremeyişi nedeniyle (Winnicott'un yeterince iyi anne, yeterince iyi baba kavramı) de önce anneyle ilişki kurulmaya çalışılarak baba ikamesi olan tahta kavuşmak istenmektedir. Sonuç olarak da bu durum iç dengeyi bozan bir hâl alır.

Osmanlının çöküşüyle gerçekleşen bu travma narsistik yaralanma olarak adlandırılabilir. Çünkü Osmanlı, imparatorluk haline gelirken taşıdığı üstünlük ve yenilmezlik duygusunu kaybeder. Bu durum annenin çocuğu memeden kestiğindeki ayrılmayı sağlıklı atlatmasına benzetilebilir. Oryantalistlere göre Batı, baba rolünü üstlenen bir figürdür. Yani Batı, aşılması gereken bir baba ikamesi olarak öne sürülür. Bu düşünceye göre de Osmanlı, bu sağlıklı atlatıldığı anneden kopuşu, Batı'yı ikame olarak kurtarabilecektir. Oysa Osmanlının parlak dönemlerinde Batı, babasız bir çocuktur. Batı Doğu'yu dışıl anne olarak görmüş ve Doğu'nun mistik gücüyle imgesel ilişkiyi kuramamıştır. Simgesel yokluk ve imgeselde takılma içinden çatışmayı aşmaya çalışmıştır. Batı savunma mekanizması olarak varoluş duygusunu (Charles Taylor'a göre bu kavram kendini belirleme özgürlüğüdür.) kullanmış ve bununla ruhsal boşaltım sağlamıştır.

Osmanlı'nın çöküş döneminde ise, Batı'nın gözünden değerlendirme önem kazanır. Çünkü Doğu, babasız bir çocuktur. Oryantalistlere göre Batı, baba ikamesi olacak ve bildiği her şeyi Doğu'ya öğretecektir. Çünkü Doğu, arzuladığı nesne olan medeniyet; yani anne figürü ile oidipal çatışmayı aşamaz. Bu konu, Tanzimat'ın duyduğu sancı ve romanlardaki babasızlık göz önünde bulundurulursa doğru gibi görünür. Ancak baba ikamesi olarak Batı'yı görme kabul edilemez. Doğu'nun babası -Lacan'ın gerçeklik dönemi gibi ulaşılması zor- bir özgürlük ve medeniyet bağı arasında kurulacak sağlıklı ilişkiyle gelecektir.

Doğu, Narkissos gibi kendi güzelliğine kapılıp suya düşmüştür. Eksiklerini göremeyip bireyleşememiştir. Batı'nın imgelerine ortam hazırlamıştır. Osmanlı, oidipal çatışmayı aşamadığı için suçluluk duygusu da yaşamaktadır. Bu suçluluk duygusuyla özgürleşmesi mümkün değildir. Çünkü bilinçdışındaki kötücül anne imgesiyle kişi olgunlaşamaz. Özgürlük

ise, ilk narsik yaradan sonra toplumsal sözleşmeye katılmayla gerçekleşebilir. Bireyleşme ancak böyle mümkün olabilir. Tarihin kurguya yansımada -Tanzimat romanlarını değerlendirirken Parla'nın da dediği gibi- babasızlık özgürleştirici değil yoksunlaştırıcıdır. Bu romanlarda babasızlık, varoluş biçimiyle yani babalık işlevinin yerine getirilememesiyle alakalıdır. Çalışmada ele alınan tarihî romanlardaki karakterler değerlendirildiğinde, yazarların tarihî sorumlulukla gerçek olaylardan hareket ettiği görülmektedir. Ancak tarihî kişilerin olumlu özelliklerinin yazar anlatıcı; olumsuzların karakterin sesiyle kişileştirilmesi söz konusudur. Yazarlar, tarihî kişilerini bireysel özneliğini sorgulamak için değil, çağrışımsal temsil amacıyla kurguya dâhil etmiştir. Çünkü metnin otoritesinden sıyrılmadan kişileştirmeyi kültürel sermaye için araç olarak kullanmışlardır.

Kaynakça

- Ceylan. T. M. (2012). *Ortak Benlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdal. B. (2015). Yarı Tanrı Babalar ve Onların Mahsun Oğulları. *Suret*, 6, 73-94.
- Fromm. E. (2018). *Psikanalize Yeni Bir Bakış*. (çev. Funda Sezer). İstanbul: Say Yayınları.
- Gherovici. P. (2016). Baba Erkek Olmak Zorunda mıdır? Pousse-a-la-femme ve Transseksüel Jouissance (çev. G. Aypar ve K. Dülger) *Suret*, 8, 58-70.
- Gürel. E. & Muter. C. (2007). Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 537-569. <http://hdl.handle.net/11421/408>.
- Halifeoğlu. S. (2014). Babanın Alfa İşlevi. 2. Baskı. *Baba İşlevi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 23-29.
- Kağıtçıbaşı. Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karadaş. N. (2018). Kırbaçsız Efendiler Zincirsiz Köleler: Türk Sinemasında İktidar Bağlamında Efendi-Köle Diyalektiği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 15, 38-54. http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/iletisimarastirmalari_2bb14.PD
- Kozanoğlu. A. Z. (1958). *Savcı Bey*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Lloyd. G. (2015). *Erkek Akıl*. (çev. Muttalip Özcan). 2. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mendel. G. (2000). *Babaya İsyân*. (çev. Hüsen Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Parla. J. (1990). *Babalar ve Oğullar*. İstanbul. İletişim Yayınları.

Salman. E. (2013). Atılğan'ın Romanlarında Mazi İle Münasebetler. *Suret*, 2, 61-93.

Saraçgil. A. (2005). *Bukalemun Erkek*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Somay. B. (2013). Doğu'da ve Batı'da Baba İşlevi. *Suret*, 2, 17-35.

Tan. M. T. (1939). *Safiye Sultan*. Kanaat Kitabevi.

Thoma. D. (2011). *Babalar*. (çev. Fikret Doğan). İstanbul: İletişim Yayınları.

Taylor. C. (2011). *Modernliğin Sıkıntıları*. (çev. Uğur Canbilen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tülbentçi. F. F. (2009). *Kanuni Sultan Süleyman*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Yücel. V. (2014). *Kahramanın Yolculuğu*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Extended Abstract

In the study conducted on the Sultans killing their sons in historical novels, an evaluation has been made on the following novels: *Savcı Bey* by Aptullah Ziya Kozanoğlu, *Kanuni Sultan Süleyman (Sultan the Magnificent)* by Feridun Fazıl Tülbentçi, *Safiye Sultan* by M. Turhan Tan. The aim of selecting these novels is that the historical figures who were active in the killing of their sons in real life were personified in the same way in fiction. Interpretation of individualization is important in terms of achieving developmental outcomes within the cultural psychology in Ottoman history. The first of the developmental outcomes is the relation of self-development with fatherhood. The second is about the complexes that the father experienced as a son, which also includes the method of the study. To see the manifestations of these two consequences in the novels of authors responsible for historical facts is important in terms of the analysis of social structure.

As of birth, a person becomes included in a group and lives with the codes he or she has. The person adopts the roles that the culture ascribes to him or her and continues his or her life by transforming the archetype of the self. Because existence is dynamic. The common self hidden in the spirit that has already had a past of tens of thousands of years is realized with some differences. This difference indicates a thematic result. For instance, the desire and battles of the East or the West to win civilization are the same but their search varies. In fact, this variability affects their beliefs, naturally their legal decisions as well. When you look at the West from the perspective of the father concept, the thought that ‘Civilization takes place with the uprising of brothers and murdering the father’ is revealed. One of the judgements of this metaphorical death that the Magna Carta has legitimized the archetypal father killer of the West. With Magna Carta, the concept of free man in the West became written and the personal rights guaranteed. The king was bound to this rule and his powers were restrained. Although there are father killer examples in the East, this is not a central metaphor. Just as it is in the primitive structure, the union of the brothers and murdering their father do not occur. Sons obey the father's absolute power. The murder of the brother does not happen out of individual jealousy but with the provocative power of the father. Contrary to Western metaphors, authority does not increase as it ascends upward, but as it moves inward, that is, as getting closer to the Sultan physically. Therefore, approaching the Sultan was bound to strict rules and the ruler was required to establish a physical and emotional distance between himself and others. Patricentric decree was in the Ottoman Empire since 15th century and these provisions were made by the hands of the sultana and brothers. The sultan's narcissistic

tendency is actuated with a fiction of rebellion by the son and the son becomes subjected to murder. There is no thought in the Ottoman Empire that sons stand against the central power and thus they will gain their freedom. However, both the East and the West desire civilization.

In her book titled *Babalar ve Oğullar*, Jale Parla mentions the sons who became orphans due to modernity. In addition, she explains that Muslim culture assumes an authoritarian role in search of the lost father and so saving the authority takes the place of the metaphor of killing the father. It is because the matter of finding the symbolic father of the absolute authoritarian cult becomes more difficult with the loss of mother, that is, the loss of the mirror (the disintegration of the ottoman and the loss of its old strength). In other words, the target of the mother who submits to authority is focused on her son. While the mother is exalting her son, she unconsciously prevents him from getting matured. This immature son has to walk away from his mother while trying to be included in the group of men. As a result, in the absence of his father he gains a defenseless, authoritarian, but insecure identity. "... the frustrated grandiose, exhibitionist desires acquired with this identity are suppressed in the unconsciousness without having the chance to develop and mature in external reality or become the fantasies of childlike grandiose that are separated from the whole of personality and are not shared with anyone. These fantasies come into play when the subject loses his or her self-esteem and although they may have defense function, they may also lead to some situations" (Saraçgil, 2005, s. 25). Thus, the Ottomans cannot transit to symbolic from imaginary. With the author's sense of responsibility towards the reader, historical figures have also been selected in classical historical novels and these reasons have been included in the fiction.

In the face of "Father's Name", it is important for the son to take his own position. It is because the individual can gain his identity by destroying the absolute father image. When father's situation is not certain in the mother's discourse, the child is subjected to the mother and gets stuck in the imaginary relationship. The father's law requires it. The foundation of the psychosis lies here. The sons acquire a self-centered identity far from subjectivity. When the father's authority diminishes, these sons remain weak and incapable of making decisions.

The fact that the sultans in the Ottoman Empire were left to the service of the helping women since childhood and they had physical distance with their father explains the situation of lacking object in them. Most of the women in the palace spent their lives with their sons away from the Sultan. While the mother of the Sultan was staying in the palace, the sultan's wives were being sent to the Old Palace from the Topkapı Palace after giving birth. In this time,

women fought to have influence on the authority. In order to avoid chaos when the Sultan died, these women were once again in the role of protecting the person who would succeed to the throne. It was the sons that mothers put in place of their husbands; the throne was what sons put in place of their fathers. Due to the symbolic break as well as the lack of certainty about father in mother's discourse cause the child to remain engaged in the imaginary relationship. In the continuation of this situation, there will be an anxiety about being murdered before becoming a crown prince. The struggle of becoming a crown prince is like returning to the mother's womb. For the self-integration, the person goes into the effort to establish a new object association. However, in the reality principle, due to the early break of the child from the mother and the inability of the father to fulfill his function (Winnicott's concept of good enough mother, good enough father), it is desired to reach the throne which is the substitution of the father. As a result, it becomes a situation that disrupts the internal balance.

This trauma that happened with the collapse of the Ottoman Empire can be called narcissistic scar. It is because the Ottomans lose their sense of superiority and invincibility when they become empire. This situation can be likened to a mother's getting over the separation in an unhealthy way after weaning. According to Orientalists, the West is a figure that assumes the role of father. In other words, the West is argued to be a substitute father that is to be overcome. According to this idea This break from the mother, which the Ottoman Empire got over in an unhealthy way, could be saved by taking the West as substitution. However, in the bright periods of the Ottoman Empire, the West was a fatherless child. The West saw East as a feminine mother and could not establish the imaginary relationship with the mystical power of the East. It was tried to overcome the conflict in the symbolic absence and being stuck in imagination. The West has used the sense of existence as a defense mechanism, and it has enabled spiritual emptying. (According to Charles Taylor, this concept is the freedom of self-determination.)

During the collapse of the Ottoman Empire, assessment from the view of the West becomes important. It is because the East is a fatherless child. According to Orientalists, the West will become the substitute father and will teach everything he knows to the East. Because the East cannot overcome the oedipal conflict with the civilization, which is the desired object, that is, mother figure. Considering the pain of the Tanzimat and lack of father in the novels, it seems to be correct. However, seeing the West as father's substitute is unacceptable. The father of

the East -it is difficult to reach just like the reality period of Lacan- will come up with a healthy relationship between freedom and civilization.

Like Narcissus, the East has been taken with its own beauty and fallen into water. Not seeing its deficiencies, it was unable to become individualized. It prepared the environment for the images of the West. Since the Ottoman could not overcome the oedipal conflict, it feels guilty as well. It is impossible for it to become free with the feeling of guilt. Due to the fact that a person cannot mature with unconscious malicious mother image. Freedom can be achieved by participating in social contract after the first narcissistic scar. Individualization may only be possible in this way. In reflecting of history on the fiction - as Parla said while evaluating Tanzimat novels- being fatherless does not bring freedom, it brings the sense of being deprived. In these novels, being without father is related to the way of existence, that is, the failure to fulfill the function of fatherhood. When the characters in the historical novels dealt with in the study are evaluated, it appears that the author has acted on real events with historical responsibility. However, the positive features of historical figures are narrated by the narrator's voice and the negative features were personalized by the voice of the character. The author did not include the historical characters in the fiction to question their individual subjectivity; they were included in the fiction for their associative representation purposes. It is because he used individualization as a tool for cultural capital without eluding the authority of the text.